

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

54-2



BRNO 2013

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 54

Vě umě 3

Číslo 2

Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová,
Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Executive Editor, Typography

Alice Del Maschio

Software
Software

Adobe InDesign CS5

Fotografie na obálce
Cover Photography

Kovový závěsek ve tvaru zvířete (viz obr. 5 na str. 136)
Metallic animal figurine pendant (see Fig. 5 on page 136)

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design s.r.o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

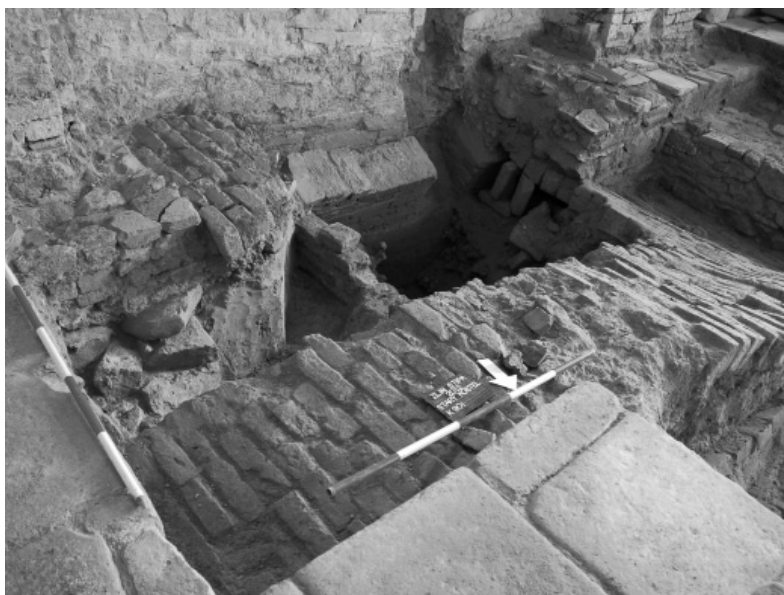
Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2013

Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v ČR.

Copyright ©2013 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.



Obr. 139. Zlín (k. ú. Štípa), kostel Narození Panny Marie. Pohled na novověké konstrukce nad jižní kryptou.

Abb. 139. Zlín (Kat. Štípa), Mariä Geburt Kirche. Ein Anblick auf die neuzeitlichen Konstruktionen oberhalb der Südgruft.

výzkumu lze lokalizovat na mapě ZM ČR 1:10 000, list 25-31-24, koordináty 390/135 mm od Z/J s.č.) se po odstranění konstrukčních vrstev vozovky podařilo v ploše zachytit a prozkoumat celkem 7 zahloubených objektů datovatelných do střední doby hradištní (obr. 136).

Ivan Čižmář

Resumé

Zlín (Kat. Malenovice, Bez. Zlín)

„Mezicestí“, Hleděnovský-Bach. Mittelburgwallzeit. Siedlung/Kulturschicht. Rettungsgrabung.

3. května-Straße. Mittelburgwallzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

ZLÍN (K. Ú. ŠTÍPA, OKR. ZLÍN)

Mariánské náměstí. Novověk. Klášter, město. Záchraný výzkum.

Záchraný archeologický výzkum probíhal během rekonstrukce Mariánského náměstí ve Štípě. Jeho polohu lze určit na mapě ZM ČR 1:10 000, list 25-32-16, v širším okolí bodu 360/360 mm od Z/J s. č. Velká část náměstí byla upravována pouze povrchově (předláždění, chodníky atp.), archeologické situace se vyskytly pouze v hlubších výkopech při přeložkách inženýrských sítí. Celkem byly zachyceny tři místa s archeologickými situacemi.

Při přeložce plynovodu v jižní části náměstí byly objeveny zbytky zborcené klenby. Proto zde byla provedena sondáž, při které se podařilo odkrýt část zasypané barokní stoky budované z cihel. Vrchol klenby se předpokládá v hloubce 1,3 m od stávajícího terénu, dno stoky se pak nacházelo v hloubce 2,3 m. Zachovalá část tunelu byla vyplněna mazlavým blátem tmavé barvy. Jedná se patrně o zanesený trativod. Druhá stoka byla zachycena při stavbě kanalizace také v jižní části náměstí a byla



Obr. 140. Zlín (k. ú. Štípa), kostel Narození Panny Marie. Skládka kostí v jižní kryptě.

Abb. 140. Zlín (Kat. Štípa), Mariä Geburt Kirche. Knochenabsonderung in der Südgruft.

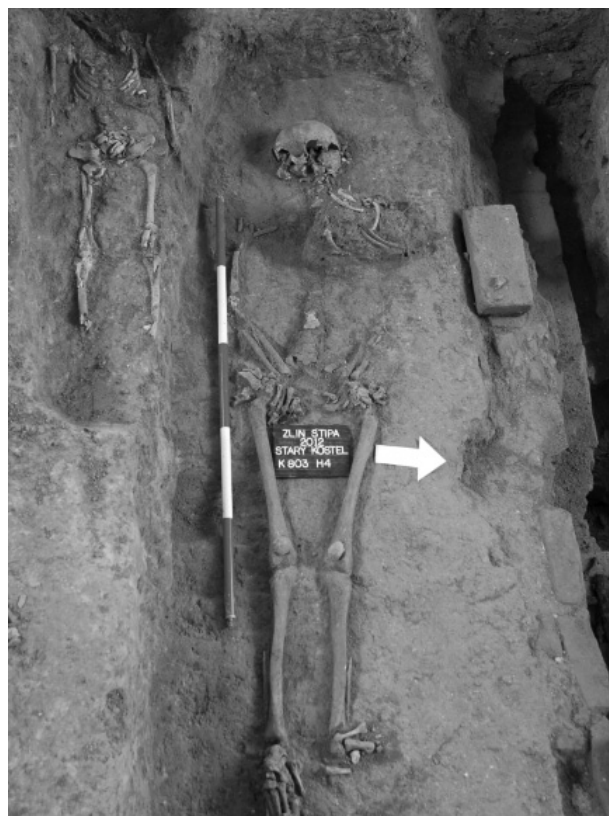
opět celá zasypaná sutí. V profilu byly dokumentovány zbytky klenby, podle kterých se dá odhadnout, že vrchol konstrukce byl situován v hloubce cca 1,4 m pod úrovní stávajícího terénu. Světlá výška stoky však byla vyšší (hloubka až 3,2 m), a to minimálně cca 1,6 m a více. Z tohoto důvodu také byly podél vnější stěny stoky naskládány velké kameny, které měly mít zpevňující účinek. Vnitřní výplň prostoru stoky tvořila souvislá vrstva suti bez známek zvýšené vlhkosti, a lze tedy předpokládat, že prostor byl v době zániku relativně čistý, prázdný a odvětraný. Obě stoky lze klást podle cihlové klenby do období pozdní renesance až baroka. Jsou orientovány ve směru sever – jih s mírnou odchylkou a měly zřejmě vyústění ve svahu poblíž Štípského potoka. Patrně byly zbudovány v období výstavby štípského kláštera začátkem 17. století. Tuto skutečnost nevylučuje ani materiál získaný ze záspy stok a vrstev nad ním, který je mladšího datování (cca 18.–19. století).

Západně od kostela se podařilo odkrýt nároží pravouhého objektu tvořeného cihlovou konstrukcí zpevněnou po stranách naskládaným lomovým kamenivem. Půdorys byl zachycen v hloubce jen cca 20–30 cm pod úrovní stávajícího terénu a jedná se opět zřejmě o objekt mladšího datování. Na starých mapách (I. a II. vojenské mapování) není zachycen, až do období v letech 1876–1878, kdy je na III. vojenském mapování v dotčeném prostoru vyobrazen pomník či obelisk. Může se tak jednat o předchůdce stávajícího pomníku, který stojí jen o několik metrů dál.

Největší pozornost byla věnována především zatravněnému prostoru severně od kostela Narození Panny Marie, kde měl stát podle historických pramenů nedostavěný klášter z 1. poloviny 17. století. Dotčeným prostorem probíhaly celkem dva výkopy (pro optický kabel a kanalizaci), ve kterých bylo zachyceno očekávané základové zdivo z počátku 17. století (obr. 137, 138). V důsledku toho byly provedeny dvě sondáže mající za cíl objevit líc zdiva a jeho průběh. Po vynesení do koordinační situace stavby vyšlo najevo, že se podařilo zdokumentovat část objektu (snad věže) ležícího v severní části klášterního komplexu. Dokumentovaná situace je sice celkově mírně posunuta od původního historického plánu stavby, půdorysně však odpovídá. Výzkumem tak byl doplněn a ověřen půdorys historického plánu kláštera, jehož základy zde byly odkrývány při odvlhčování kostela již v letech 2009 a 2010 (Čižmář 2010; 2011). Jistou zajímavostí je padesátihaléřová mince z roku 1947, která byla nalezena v kontextu nad původními základy kláštera a dokládá tak skutečnost, že zde byl terén v průběhu druhé poloviny minulého století postupně navýšen až o 50 cm.

Kostel Narození Panny Marie. Středověk (?), novověk. Kostel. Záchranný výzkum.

Záchranný archeologický výzkum byl vyvolán stavební činností uvnitř „starého“ kostela (lokalizace na mapě ZM ČR 1:10 000, list 25-32-16, v okolí bodu 356/350 mm od Z/J s. č.), kde bylo nutné kvůli odvlh-



Obr. 141. Zlín-Štípa. Ženský kostrový hrob v superpozici s dětským kostrovým hrobem.

Abb. 141. Zlín (Kat. Štípa), Mariä Geburt Kirche. Weibliches Skelettgrab in der Überlagerung mit einem Kinder-Skelettgrab.

čení odebrat stávající dlažbu (podle plánovaného projektu bylo nutné snížit terén pod dlažbou cca o 0,5 m). Jednalo se většinou o suťové podsypy a návozy, mezi kterými se objevovaly zlomky lidských kostí související se zrušeným hřbitovem okolo kostela. Po vyzdvižení mohutných dlaždic ve východní části kostelíku bylo odkryto množství zděných konstrukcí, které bylo potřeba zdokumentovat. Aby se přišlo na účel těchto konstrukcí, bylo provedeno několik sondáží respektujících veškeré stavební konstrukce a prvky. Díky propadlým klenbám byl sondážně prozkoumán prostor dvou zasypaných renesančních krypt umístěných symetricky při severní a jižní stěně lodi (obr. 139). Jižní krypta se zdála být suchá a při její východní stěně bylo objeveno množství lidských kostí (lebky, dolní i horní končetiny) systematicky naskládaných na sobě (obr. 140). Dále zde byla umístěna odvětrávací šachta (nyní zazděná), kterou sem byly zvenku průběžně sypány drobnější lidské kosti. Úroveň vlhkosti v severní kryptě byla o poznání vyšší, proto se v ní společně s lidskými pozůstatky dochovaly i zbytky dřevěných rakví. Nad oběma kryptami byly vybudovány cihlové zpevňovací obloukové pásy proložené příčkami skládanými z plochých kamenů a cihel. Tyto konstrukce

Lze klást do období, kdy kostelík získali Seilernové, kteří kostelík roku 1807 přestavěli na hřbitovní kapli a ostatky členů rodu byly uloženy v těžkých sarkofázích podél jižní a severní stěny chrámové lodi. V prostoru mezi jednotlivými kryptami se pak podařilo zachytit a prozkoumat šest kostrových hrobů (obr. 141). Nebožtíci byli ukládáni do hrobů k poslednímu odpočinku v dřevěných rakvích, ze kterých se však dochovaly pouze železné hřeby (8 ks v každém hrobě). Absence jakékoliv hrobové výbavy nebožtíků, stejně jako skutečnost, že žádná hrobová jáma nebyla v superpozici s chronologicky citlivou situací, bohužel znemožňuje alespoň rámcové datování pohřbů. Určitým náznakem může být nález zatím bližší neurčené mince (snad feniku z 15. století) nalezené v zásypu jednoho z hrobů. Všechny zachycené situace byly zatím kresebně i fotograficky zdokumentovány a zaměřeny totální stanicí. Bližší informace o stavebně-historickém vývoji kostelíka budou jasné až po vyhodnocení nyní odkrytých archeologických situací. Na řadu otázek zřejmě odpoví i další odkryv plánovaný v západní části chrámové lodi v průběhu příštího roku.

Ivan Čižmář

Literatura

Čižmář, I. 2010: Zlín-Štípa (okr. Zlín). *Přehled výzkumů* 51, 484.

Čižmář, I. 2011: Zlín (místní část Štípa, okr. Zlín). *Přehled výzkumů* 52(2), 211–212.

Resumé

Zlín (Kat. Štípa, Bez. Zlín)

Mariánské náměstí (Platz). Neuzeit. Kloster, Stadt. Rettungsgrabung.

Mariä-Geburt Kirche. Mittelalter(?), Neuzeit. Kirche. Rettungsgrabung.

ZNOJMO (K. Ú. ZNOJMO-MĚSTO, OKR. ZNOJMO)

Městský park. Středověk, novověk. Městské opevnění. Záchraný výzkum.

V měsíci listopadu roku 2012 proběhl archeologický výzkum při rekonstrukci vodovodního řadu ve střední části městského parku. V části výkopu přiléhajícímu k náměstí Komenského se ve výkopu podařilo zachytit a zdokumentovat průběh kontreskarpy. Na ni navazovala stratigrafická sekvence vrstev zaplněného opevňovacího příkopu. Obdobná situace byla zaznamenána i při rekonstrukci náměstí, která probíhala na přelomu let 2009 a 2010.

„U pramenů“. Raný středověk. Sídliště. Záchraný výzkum.

Od listopadu 2011 do srpna 2012 proběhl v návaznosti na postup zemních prací výzkum v 7. části postupně budovaného znojemskeho obchvatu (napojení na jihlavskou silnici). V poloze U pramenů se podařilo odkrýt a prozkoumat část ohrazeného areálu (dvorce) z raného středověku. Plocha dvorce byla obepnuta hrotitým příkopem, jehož hloubka se pohybovala kolem jednoho metru. Uvnitř se nacházelo hospodářské centrum reprezentované především několika desítkami mohutných zásobních jam, které byly vytesány do zvětralého skalního podloží. Ty doplňovaly další běžné sídlištní a kúlové jámy. Z celého výzkumu pochází početná keramická kolekce, která toto osídlení předběžně řadí do 11.–12. století.

David Humpola

Resumé

Znojmo (Kat. Znojmo-město, Bez. Znojmo)

Stadtpark. Mittelalter, Neuzeit. Stadtmauer. Rettungsgrabung.

„U pramenů“. Frühmittelalter. Siedlung. Rettungsgrabung.